بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

پشت بە حوکمی برگەی (1) لە ماددەی (56)ی یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموارکراوو، لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان، پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق لەدانیشتی ئاسایی ژمارە (11)ی رۆژی 3/11/2010 بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (11)ی ساڵی 2010

یاسای رێکخستنی خۆپیشاندان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوە و دەستەواژانەی دادێن، واتاکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار ـ قایمقام ـ بەڕێوەبەری ناحیە.

سێیەم: خۆپیشاندان: کۆمەڵێکی رێکخراو یان نیمچە رێکخراوی خەڵکە، بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان و شەقام وشوێنە گشتیەکاندا بۆ ماوەیەکی دیاری کراو دەڕۆن، ئامانجی دروست کردنی رایەکی یەکگرتووی گشتییە بۆ وەدیهێنانی مەبەستێکی دیاری کراوو (گردبوونەوەی گشتی بە مەبەستی خۆپیشاندان، مانگرتن، پەناگیری) لە خۆ دەگرێت.

چوارەم: لیژنەی رێکخەری خۆپیشاندان: بریتییە لە ژمارەیەك کە لە سێ کەس کەمتر و لە پێنجیش زیاتر نین، خاوەن شیانی یاسایین و ئەرکی بەڕێوە بردن و رێکخستنی خۆپیشاندان، دەگرنە ئەستۆ.

پێنجەم: لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەی پەیوەندیی راستەوخۆی بە خواستەکانی خۆپیشاندەران یان گردبووانەوە هەیە.

ماددەی دووەم:

یەکەم: خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییەو بەپێی یاسا پیادە دەکرێ.

دووەم: نابێ بەپێچەوانەی یاساوە پیادە کردنی مافی خۆپیشاندان قەدەغە بکرێ.

سێیەم: نابێ مەبەست لە خۆپیشاندان هاندانی گرووپێك دژی گروپێکی دیاری کراو بێت بە هۆی(ئاین یان نەتەوە یان رەگەز یان هاندانی گرووپێك دژی گرووپێکی دیکە بێت).

ماددەی سێیەم:

یەکەم:

1ـ وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە، ئەگەر لە سەر ئاستی هەرێمدا بوو.

2ـ سەرۆکی یەکەی کارگێڕی مافی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە، هەر یەك لە نێو یەکەی کارگێڕیی خۆیدا.

دووەم: نابێ خۆپیشاندان بکرێت، هەتا داوایەك پێشکەش بە وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی نەکرێ و رەزامەندیی نووسراو بەدەست نەهێندرێت.

سێیەم: وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری رێکخستنی خۆپیشاندان رەت بکاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بەسیستەم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێ راگەیاندنی رەت کردنەوەکەش بەنووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

چوارەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری رەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی(3) رۆژ لە مێژووی پێ راگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی(48) کاتژمێر تانەکە یەکلایی بکاتەوەو بڕیارەکەش یەکلایی کەرەوەیە.

پێنجەم: دەرچوونی خەڵك بە کۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقام و شوێنە گشتییەکان لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئاینی بەپێی نەریتی خۆ جێی باو بەدەر دەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ مەبەستەکانی سەرەوە.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: داواکاری رێکخستنی خۆپیشاندان لەلایەن لیژنەوە پێش وادەی ئەنجامدانی بە(48) کاتژمێر بەلایەنی کەم بە مەرجێك رۆژانی پشووی فەرمی رەچاو بکرێت.

دووەم: پێویستە داواکارییەکە ناونیشان و ئیمزای ئەندامانی لیژنەی سەرپەرشتی کاری رێکخستنی خۆپیشاندانە کە بگرێتە خۆ مەبەستەکەشیان لەو بارەیەوە روون بکرێتەوە، رێگای رۆیشتنەکەیان و کات و شوێنی دەستنیشان بکرێت.

سێیەم: پێویستە خۆپیشاندانەکە ئاشتیانە بێ و دوور بێ لە کاری توندوتیژی یا جیاکاری قەدەغە دەکرێ.

چوارەم: لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکە کە لەلایەن لیژنەوە پێشکەش کراوە دوای تێپەڕبوونی(48) کاتژمێر بەسەر مێژووی پێشکەش کردنی داواکارییەکە، ئەمە بەرەزامەندی لەسەر رێکخستنی خۆپیشاندانەکە دادەنرێ.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: هەموو هاووڵاتیان و ئەوانەی بە شێوەیەکی یاسایی لە هەرێمدا نیشتەجێن و پارتی سیاسی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەندیکا پیشەییەکان و یەکێتی و کۆمەڵە و ڕێکخستنی دیکەی بە پێی یاسا مۆڵەت دراو، ئازادیی ڕێکخستنی خۆپیشاندانیان هەیە، لە پاش بەدەست هێنانی ڕەزامەندی یان لە پاش تێپەڕ بوونی ماوەی یاسایی، کە لە بڕگەی چوارەم لە ماددە چواری ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم: دەبێ دەزگاکانی پۆلیس خۆپیشاندەران بپارێزن.

سێیەم: دەبێ لایەنی پەیوندیدار داوای خۆپیشاندەران دوای خوێندنەوەی وەربگرێت، پاشان لەگەڵ لیژنەدا کۆ ببێتەوە بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو بۆی لە ماوەیەکی دیاری کراوی گونجاودا.

ماددەی شەشەم:

نابێ کەس لەبەر هەر هۆیەك بێت، ناچار بکرێت لە خۆپیشاندانەکەدا بەشداری بکات یا نەکات.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: قەدەغەیە چەك لە لایەن بەشدارانی خۆپیشاندانەوە لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا هەڵبگیرێت یان لەخۆ ببەسترێت، با لە ڕووی یاساییشەوە مۆڵەتی هەڵگرتن یان بەستنیان هەبێت، ئەویش لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا.

دووەم: قەدەغەیە هەر ماددەیەکی تەقەمەنی یان ژەهراوی یان سووتێنەر لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا لە لایەن خۆپیشاندەرانەوە هەڵبگیرێت یان لەخۆ ببەسترێت.

سێیەم: دەزگاکانی پۆلیس بە گوێرەی یاسا کار پێ کراوەکان، ڕێکاری یاسایی دەرهەق بە سەرپێچیکاران دەگرنە بەر.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، لە حاڵەتی دەرچوونی خۆپیشاندانەکە لە ئامانجی خۆی یان کاتی دیاری کراوی خۆی، بۆی هەیە پاش ڕاوێژ کردن لەگەڵ لیژنەکەدا، خۆپیشاندانەکە بڵاوە پێ بکات.

دووەم:

1ـ ئەگەر دەزگاکانی پۆلیس زەحمەتییان لە بڵاوە پێ کردنی خۆپیشاندەراندا بینی، وێڕای ئەوەی داوایان لێ کرا و لە سەر ئەوەش سوور بوون، بۆی هەیە هۆکاری مۆرك مەدەنی بۆ بڵاوە پێ کردنی خۆپیشاندەران بەکار بهێنێ.

2ـ ڕێکاری یاسایی دەرهەق بە دروستکەرانی ئاژاوە لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا بگیرێتە بەر.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا ئاسایش یان سیستەمی گشتی یان ئادابی گشتی تێک درا، یان زیان بە ئەوانی دی یان بە سامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت، یان خۆپیشاندانەکە لە ئامانج و مەبەستی دیاری کراوی دەرچوو، سەبەبکاران بەرپرسیاتیی قەرەبوو کردنەوەی ئەو زیانانەیان دەکەوێتە ئەستۆ کە بەو هۆیەوە دەکەونەوەو، رێکاری یاساییشیان بە گوێرەی یاسا کار پێ کراوەکان، دەرهەق دەگیرێتە بەر.

ماددەی دەیەم:

هەر کەسێک سەرپێچیی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات، سزای بەند کردنی بە سەردا دەسەپێت، بە ماوەیەک کە لە مانگ زیاتر نەبێت یان بە غەرامەیەک کە لە پەنجا هەزار دینار کەمتر و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت، یان بە هەردوو سزاکە.

ماددەی یازدەهەم:

یەکەم: لە حاڵەتێکدا کە دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری دەسەڵات دەرچوون بۆ بەکارهێنانی هێزی لە رادەبەدەر لە دژی خۆپیشاندەران ئەوا رێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیرێت بە پێی یاسا جێبەجێ کراوەکان.

دووەم: حکومەت پابەند دەبێ بەدانی قەرەبوو بۆ زیان لێ کەوتووان کە لە ئەنجامی دەرچوونی دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری ئەرکی راسپێردراوی خۆیان روویان داوە. ئەمەش بەپێی بڕیارێک دەبێت کە لە دادگای تایبەتی دەرچوو بێ.

ماددەی دوازدەهەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بە سەر هەموو حاڵەتەکانی مان گرتن و پەناگیردا پیادە دەبن، لە کاتی دەرچوونی مانگرتووان یان پەناگیران بۆ گۆڕەپان و شەقامی گشتی بۆ خۆپیشاندان.

ماددەی سێزدەهەم:

نابێ هیچ خۆپیشاندانێک پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە رێک بخرێت.

ماددەی چواردەهەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێک ناکرێت، کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی پازدەهەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی شازدەهەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی حەڤدەهەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاو کردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت.

محمد قادر عبدالله
(د. کەمال کەرکووکی)
سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

هۆیەکانی دەرچوواندنی

لەبەر ئەوەی خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە و بۆ مسۆگەر کردنی وەدی هێنانی ژیانی دیموکراسی و پاراستنی وەرسووڕان بەرەو کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێز گرتن لە ئازادییەکان و مافەکانی مرۆڤ و لە پێناو مسۆگەر کردنی گوزارشت کردنی جەماوەر لە رای خۆی و پیشان دانی خواستی ڕەوای بە شێوەیەکی ئاشتیانە و ڕاستەوخۆ و دوور لە پەشێوی نانەوە و پاراستنی بەرژەوەندیی گشتی و تایبەت لە زەرەر و زیان و ڕەچاو کردنی پرەنسیپ و ڕێساکانی نێودەوڵەتیی تایبەت بە ماف و ئازادییەکان و، لەبەر ئەوەی یاسایەکی تایبەت بە ڕێکخستنی خۆپیشاندان و مان گرتن و پەناگیری نییە، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

تێبینی: ئەم یاسایە بەبڕیاری ژمارە 17 ی ساڵی 2010 لەلایەن بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە دەرچوێنرا.